

Jörgen + Anne = sant

Tioåriga Anne tycker att det där med kärlek är rätt så överreklamerat. Tills den dagen då hon faller pladask för nyinflyttade Jörgen. Men hur ska hon fånga honom när klassens snyggaste tjej tror att han självklart kommer att falla för henne? "Jörgen + Anne = Sant" är en humoristisk och formmässigt rapp historia om den första kärlekens skälvande mysterium, om svartsjuka och om att trotsa rådande ideal och att våga vara den man vill vara.

Rekommenderad från åk 4

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Anne har sedan hon var liten uppfattats som lite sär. Åtminstone inte som andra flickor. Nu är hon tio, går i femte klass men har inga planer på att ändra sig. Tillsammans med sina härligt temperamentsfulla föräldrar och äldre bror Ole bor hon i ett trevligt norskt villaområde. I skolan går det inget vidare vilket hon tar med ro eftersom det viktigaste ändå är att få umgås med bästisen Beate. Hon är betydligt duktigare i skolan men är rädd för att dö sedan hon blev föräldralös och numera lever med sin mormor.

Allting förändras den dagen då jämnåriga Jörgen flyttar in i grannskapets beryktade spökhushus och dessutom börjar i samma klass. Anne drabbas av akut förälskelse. Men hur ska hon gå till väga för att bli tillsammans med Jörgen när klassens mest perfekta och populära tjej, Ellen, genast slår sina lovar kring nykomlingen?

Anne har ingen egen erfarenhet av kärlek, men blir nu uppslukad av både sin egen och andras. Hon har skapat en fascinerande skröna kring det spökande huset som handlar om den av kärlek besatta Helga, delvis inspirerad av vad hennes bror berättat. Helga, som enligt sägen, eller snarare Annes fantasier, antingen mördades eller tot sitt liv av kärlekssorg och vars vålnad nu hemsöker huset.

Med Beates hjälp och inspirerad av Helgamyten verkställer Anne en plan med målet att Jörgen ska bli förälskad i henne och Einar ska bli ihop med Beate. Hon skriver ett 'falskt' kärleksbrev till Ellen som ser ut att komma från Jörgen. Ellens svar når aldrig Jörgen utan fiskas upp av Anne och Beate. Därpå skriver hon ett eget kärleksbrev till Jörgen. De försöker också få Einar att inse att han och Beate borde bli ett par. Snart är halva klassen involverad i en intrikat kärlekskarusell där Anne som plågas av svår svartsjuka gentemot Ellen helt har tappat kontrollen.

Kanske har hon krånglat till saker i onödan för Jörgen verkar intresserad och på Ellens födelsedagskalas har hon turen att få kyssa Jörgen när de leker snurra flaskan? De bestämmer sig för att bli 'kärester'.

Ellen och klasskompisarna kommer över Annes 'hemliga bok' där hennes falska brev avslöjas. Fiendskapen mellan Anne och Ellen eskalerar på kalaset och nu tar alla andra, inklusive Beate, också avstånd från Anne som

bevisligen har ljugit. Också Jörgen ger tillbaka den present han tidigare fått av Anne.

I skolan får krisen sin urladdning då Anne hoppar på Ellen under gymnastiklektionen sedan Ellen påstått att hon nu är Jörgens käreasta. Anne bestämmer sig för att likt Helga hämnas skoningslöst och klipper sonika av håret på sin rival. Efteråt flyr Anne och gömmer sig i ösande regn. Situationen har nu nått ett fullständigt katastrofläge.

Men Anne inser att det ändå är bäst att be om förlåtelse. Hon återförenas med Beate och ber Jörgen om ursäkt. Tillsammans avfärdar de alla gamla spökerier som de trodde fanns i hans hus. De lever här och nu. Är tio år och förälskade.

Störst av allt är kärleken

Man kan inte bli förälskad när man är så liten som jag, säger Anne inledningsvis. Hon hatar att alla är så upptagna av kärlek. Det där är inget för henne. Inte förrän Jörgen dyker upp i hennes liv och förälskelsen knockar henne som en blixtnedslag från en klar himmel.

Anne känner från första stund i hela kroppen att hon älskar Jörgen och kommer att göra allt för att han ska besvara hennes kärlek. Men hur?

Allt kompliceras av att Ellen också är intresserad. Hon är van vid att alla blir förälskade i henne utan ansträngning. Anne däremot känner att hon måste ha en plan för att få Jörgens uppmärksamhet. Även om det kommer kräva en rad lögner.

- Bevisligen kan man bli kär fast man bara är tio år. Dessutom med en kraft som inte liknar något man upplevt tidigare i livet. Kärleken översköljer Annes kropp och sinnen och upptar hennes tankar. Men samtidigt är den jobbig. Rädslan att inte bli älskad tillbaka och svartsjukan gör att hon mellan lyckorusen också känner sig ledsen, till och med misslyckad. Jörgen visar intresse och de får till och med pussas på Ellens kalas. Fundera över hur filmen beskriver Annes förälskelse och dess olika faser. Vissa scener, som den när Jörgen skjutsar Anne på pakethållaren,

är ordlösa men skildrar nästan magiskt hur det kan kännas att vara förälskad. Hur allt utanför försvinner, sinnena skärps, tiden upphör att existera och man vill förlänga stunden i evighet. Hur skulle ni beskriva den scenen? I motsats, vilka plågsamma ögonblick får Anne genomlida för kärlekens skull?

- Anne komplicerar sitt liv när hon ska försöka ge Jörgen sin kärleksförklaring. Skriver falska brev och ljuger för att på det sättet nå sitt mål. Klasskamraten Knut slog till Ellen för att hon skulle börja jaga honom. Man kan vara villig att ta till en del knep för att få någon intresserad. Fundera över hur Anne agerar? Är det modigt eller dumdrigt? Hur ska man ta kontakt med den man är kär i? Hur förklarar man sina känslor? Visar killar och tjejer kärlek på olika vis, och med skilda metoder? Vad är det svåraste med att vara kär?

- Beate slukar romaner där människor går i döden för sin kärlek. Anne läser inte så mycket men har desto livligare fantasi. Den intensivaste är den om Helga som går igen i huset som stått tomt i evigheter, men där Jörgen just flyttat in. Helgas tragiska öde, den obesvarade kärleken till Luca och hennes svartsjuka fascinerar och inspirerar Anne. Allt mer identifierar hon sig med den mystiska flickan och hennes dramatiska död. Som om det kunde göra hennes eget liv och förälskelse lite mer romantisk och spektakulär. Men jämförelsen blir också en beskrivning av på vilket allvar Anne tar det här med kärlek. Litteraturen och konsten svämmar över av historier om den omöjliga kärleken, något som aldrig upphör att locka oss. Vad är det med de olyckliga kärleksparen som är så tilltalande och romantiskt? Vilka bilder av kärlek får vi genom böcker, filmer, teater eller annan kultur? Känner vi igen oss? Är detta bilder man försöker leva upp till?

- Svartsjuka kan också vara en drivkraft, om än på gränsen till destruktiv. Helga som oskadliggör sina kvinnliga konkurrenter gäcker också Anne. Så till den grad att hon klipper av håret på sin värsta rival Ellen. Hur tar sig

Annes svartsjuka uttryck i filmen? Hur känns det att vara svartsjuk? Varför blir man det?

- Annes föräldrar har ett lätt stormigt förhållande som ändå tycks vara lyckligt och där pappan nästan uppskattar när mamman blir arg och slänger porslin. Trasigt porslin som limmas ihop blir nästan som en symbolisk bild av vad kärlek kan vara. Kärlek, kärlek, inget har beskrivits oftare och inget är svårare att beskriva. Men om ni själva skulle försöka sätta ord på vad det är för er, hur skulle det låta? Hur känner man sig när man är kär? Betyder kärlek samma sak och känns den likadan när man är tio som när man är vuxen tror ni? Vad skulle kunna vara skillnaden? Hur ser Annes föräldrar på hennes nyupptäckta känslor? Hur upplever ni att vuxna i allmänhet ser på barn och deras nyfikenhet på kärlek? Tas den på allvar?

Tjejer och killar

Redan som femåring trotsade Anne Lunda (annorlunda!) de givna förväntningarna på henne som flicka. När alla hennes tjejkompisar styrde ut sig till prinsessor riggade hon sig stolt i vikingarustning och hjälm. Att de andra skrattade brydde hon sig inte om och den attityden har hon behållit.

Samtidigt upptäcker hon att hur man är, och ser ut, som tjej styr ens popularitet i skolan. Liksom det styr ens chanser att bli föremål för killarnas intresse. Ellen, den perfekta, är inte bara söt utan utrustad med ett gediget självförtroende som gett henne en självklar ledarposition.

De flesta små tjejer och killar uppmuntras idag av sina föräldrar att leka både med bilar och dockor. De tillåts klä ut sig till Batman eller Lucia oavsett kön och har oftast lekkamrater av bägge könen. Generellt kan man nog konstatera att ju äldre man blir desto tydligare utkristalliseras skillnaderna. Barnkalasen blir oftare renodlade pojk- eller flickkalas och barnen blir allt mer medvetna om att det finns oskrivna regler kring vad tjejer respektive killar bör tycka om, leka och klä sig i.

- För Anne har den tiden nu kommit då hon inser att det är svårt att fortsätta vara den frisinnade flicka hon alltid varit. Fundera över hur hon påverkas av hur en tjej ska vara? Hur försöker hon leva upp till den gängse bilden? Har ni själva märkt att det är större skillnad på vad tjejer och killar gillar och har för intressen när de kommer upp i mellanstadiet? Vågar man gå emot det förväntade eller är man ängslig över att inte accepteras? Hur ser det ut på er skola, bland era kompisar? Har tjejer och killar samma eller skilda aktiviteter? Vad skiljer dem åt i så fall, och hur skulle ni vilja att det såg ut?

- Till filmens födelsedagskalas är både pojkar och flickor inbjudna. Främst för att Ellens mamma 'tvingar' dottern att bjuda hela klassen. Men festen blir också en smärtsam tilldragelse där Ellen utövar sin makt över sina kamrater när hon bussar alla på Anne för att ta ifrån henne hennes väska. Det hela blir också ett givet upplägg för att mäta klasskamraternas inbördes status och framför allt hur de står sig som potentiella kärlekspartners. Att snurra flaskkan, leka sanning eller konsekvens och liknande är självklart kul och spännande och hör till uppväxten. Men ur en annan aspekt kan det bli en enda plåga. Att tvingas säga eller göra saker man inte vill, eller att bli utskrattad, eller avvisad. Från småbarnsårens barnkalas där man leker och äter godis ändras allt och som tioåring har man plötsligt en roll där man kanske tvingas berätta om sina inre känslor och hemligheter och kanske pussa någon framför alla andra. Hur tänker ni kring den här typen av lekar? Kan man stå emot om man inte vill? När upplever ni att ni själva blev stora, och barndomens fria lek utbyttes mot något annat mer krävande?

- Filmens undersöker hur könsmönster nästan obemärkt styr allas våra liv från det att vi är unga. Men man leker också med klichéer för att understryka att allt omkring oss, media, reklam och underhållning påverkar våra ideal. I en sekvens är Anne, Jörgen och Ellens huvuden inklippta

i tevebildens realitysåpa Paradise Hotel. Inoljade, tonade kroppar poserar på stranden och Ellen deklarerar att om man måste ljuga för att vinna är det inga problem. Jörgen kallar sig metrosexuell och Anne bekräftar; att det är viktigt med en bra kropp och glimten i ögat. Därpå det sedvanliga dejtvalet. Att väljas eller ratas. Fundera över hur medierna skapar könsrollsmönster som påverkar och anammas också av en väldigt ung publik? Hur tänker ni kring tjejers och killars roller? Vem lär oss vilka vi är och hur vi agerar tillsammans? Är det föräldrar, kompisar, teveserier, sociala medier, dataspel, bloggar eller annat? Vem skapar våra värderingar kring kvinnligt och manligt?

- Vill man bli älskad av någon annan än sin familj hjälper det ju att vara lite söt, säger Beate. Ellen som är barnmodell behöver inte oroa sig. Men om man är lite vanlig och inte helt perfekt eller kanske rödhårig eller fräckig eller vad som? Vem kan älska en då? Det är insidan som räknas skriver alla under på medan vi är medvetna om att utsi-

dan och yttre skönhet betonas i de kommersiella ideal som ständigt omger oss. Reklamens människor liksom realitysåpornas är vackra. I modetidningar och på bloggar utgör kläder och stil en avgörande del av innehållet. Hur bekräftar filmen utseendets roll? Är det en sann bild? Hur får man ihop alla dubbla budskap som finns runt oss? Vi tvingas förhålla oss till starka bilder av vad en attraktiv och lyckad person är. Hur bedömer ni själva era jämnåriga kamrater och vad spelar utseendet för roll för chanser till vänskap eller förälskelse?

- I filmen och kring kärleksturererna är det tjejerna som styr. Killarna verkar vara brickor i ett spel. Einar blir mer eller mindre tvingad att skriva ett kärleksbrev till Beate, Jörgen hamnar utan att han tar några initiativ mellan två tjejer och blyge Knut utnyttjas för sin snällhet av Ellen. Är det en bra beskrivning av tjejers roll som initiativtagare? Är det intrigerande eller bara ett förslaget sätt för att själva styra över sina liv?

Vänskap

Vänskapsbandet mellan Anne och Beate är minst lika viktigt och starkt som Annes nyfunna förälskelse. De gör allt tillsammans, anförtror sina hemligheter och stöttar varandra när den andre behöver det som bäst. Anne finns som ett stöd för Beate vars föräldrar är döda, medan Beate som är vassare i skolan peppar Anne när hon tragglar med sin engelska stavning. Framför allt talar de med varandra om kärlek.

- De står enade i kampen mot Ellen och Tone. Men både Anne och Beate kommer att svika den andres förtroende. Beate när hon bjudit hem Tone och Anne gömt sig under hennes säng. Anne hör hur Beate beskriver sin väninna som både dum och inte särskilt söt eller poppis. Vi ska vara vänner tills vi dör, deklarerar Anne. Men när allt ställs på sin spets och alla är emot henne, blir även Beate måltavla. Anne beskyller henne för att deras hemligheter kommer ut, hotar med att berätta att hon kissar i sängen och att Einar inte vill vara ihop med henne. De skulle ändå få så fula barn. Hur skildras flickornas vänskap? På vilket sätt 'förråder' de varandra? Vad är egentligen en riktig vän? Hur mycket tål vänskapen av svek? Hur kan man bli vänner igen?

Frisk fräck form

En films anslag syftar till att både fånga sin publik och gärna berätta något om filmens karaktärer. I "Jörgen + Anne = Sant" är inledningen spektakulär med form och estetik som hämtad från en äventyrsfilm. Musiken är storlagen, vi hör ljudet av svärds klingor, trummor och medeltida flöjt som inför ett tornerspel. Ett ganska typiskt soundtrack för en riddarsaga precis som barnens brynjor, svärd och hjälmar ger en vink om att ett slag kommer att äga rum. En metafor för det spel som filmen kommer att skildra.

Klippningen i scenen växlar snabbt. Kameran cirkulerar kring Anne där hon befinner sig i mitten av den stundande bataljen. Lätt förvirrad utan att veta vilken sida hon tillhör. Flickor eller pojkar. Prinsessor eller riddare. De andra fnissar och tisslar. I nästa stund 'skjuts' vi framåt i tiden och möter tioåriga Anne som leker kurrägömma med sina kompisar.

Därefter anlägger filmen en helt annorlunda, eller snarare en mer bekant, realistisk stämning. Vi återkommer inte till riddartiden, men filmen gör andra små utsvävningar i fantasivärldar och alternativa filmstilar. Den genomgående berättelsen om Helga är den starkaste och också en del av Annes egen historia, både som fantasi och identifikation. Scenerna från Helgas berättelse utspelar sig i en religiös miljö (pingstkyrkan). Men för en icke förtrogen publik kanske den ger mer allmängiltiga religiösa associationer, eller utgör bara ett slags tidlöst universum med kläder som inte signalerar någon särskild tidsepok. Snarare ett sammelsurium av en religiös symbolvärld och en tänkbar ängladimension. Den grymma historien har också starka drag av skräckfilmestetik med sitt ödsliga hus där kameran gör långsamma åkningar längs mörka hallar, tapeterna blöder och gardiner fladdrar. Allt ackompanjerat av åskmuller, plötsliga skrik och abrupta klipp. Flera scener utspelas under vatten där Helga framstår som än mer likblek, spöklignande och otäck.

- Diskutera hur filmens sidoberättelse om Helga är berättad. Vad känner ni igen från skräckfilmens värld? Vilka knep använder filmskaparen för att skapa skräck, obehag och spänning? Vad tycker ni är otäckt på film? Vad kan verka lockande med otäcka saker?
- Filmen har också en effektiv presentation av sina karaktärer som snabbt avhandlas innan förtexterna. Anne, hennes familj, Beate och kompisarna i klassen får liv, och vi blir snabbt insatta i flera inbördes relationer. Anne hittar ett fotoalbum som tillhör Jörgen och som blir en introduktion till honom. Fundera över hur filmens personer etableras? Vad får vi veta? På vilket sätt blir Jörgen i albumet också en drömbild som Anne bygger upp kring vem han är och hennes potentiella plats i hans liv?
- Vi får en snabb och sammanfattande bild av vilka karaktärerna är. Men hur utvecklas de under filmen? Vilka kommer att visa andra sidor än vi först ser? Hur ser Annes utveckling ut, eller Ellens?
- Filmen leker också med teveestetik, t ex 'realitysåpor' och reklam. Förutom scenen där Anne, Jörgen och Ellen

figurerar som deltagare i Paradise Hotel finns en fantasisekvens där Anne ser framför sig hur Jörgen och Ellen blir ett par, gifter sig och får barn. Fundera över filmens lite mer alternativa grepp som bryter av mot grundberättelsens realistiska grundton. Varför tror ni att man väljer att göra filmen på detta sätt?

Produktionsuppgifter

Norge 2011

Producenter: Silje Hopland Eik, Teréz Hollo & Tanya Nanette Badendyck

Manus: Kamilla Krogsveen **efter** Vigdis Hjorts bok

Regi: Anne Sewitsky

Foto: Anna Myking

Produktionsdesign: Astrid Sætren

Originalmusik: Marcel Noll

Roller

Anne Lunde - Maria Annette Tanderød Berglyd

Beate - Aurora Bach Rodal

Jørgen Ruge - Otto Garli

Ellen - Vilde Fredriksen Verlo

Tone - Kristin Langsrud

Einar - Sigurd Saethereng

Knut - Peter Holene

Ole Lunde - Torkil Hoeg

Helga - Anna Jahr Svalheim

Tekniska uppgifter

Speltid: 83 min

Format: dvd, TviX samt VoD

Ljud: 2,0

Censur: från 7 år

Svensk premiär: 15 februari 2012

Distribution

FilmCentrum, Box 17099, 104 62 Stockholm www.filmcentrum.se

bestallning@filmcentrum.se, 08 545 275 00 Fax: 08 - 545 275 27

Redaktion: Andreas Hoffsten, Film och samhälle, Svenska Filminstitutet, april 2012